

Javna sfera - Habermas

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

TEORIJA JAVNOSTI

DOC.DR ZLATKO VUJOVIĆ

Šta je javna sfera?

- Javna sfera je prostor gdje privatni pojedinci dolaze zajedno da raspravljaju o pitanjima od javnog značaja.
- Jürgen Habermas je 1962. godine objavio rad *Strukturne transformacije javne sfere* gdje je prvi put definisao ovaj koncept.
- Javna sfera ima ključnu ulogu u demokratiji, jer omogućava slobodnu i racionalnu raspravu koja može uticati na donošenje odluka u javnim institucijama.
- Funkcija javne sfere: formiranje javnog mnjenja koje djeluje kao posrednik između društva i države.
- Ključne karakteristike: egalitarna, racionalna i pristupačna svima.

Ključne karakteristike javne sfere

- *Javnost*: Svi članovi društva imaju pravo učestvovati u raspravama.
- *Racionalna debata*: Rasprave moraju biti vođene logikom i argumentima, bez emotivnih ispada.
- *Sloboda pristupa*: Ne smije biti diskriminacije u pristupu javnim debatama.
- *Uloga medija*: Mediji su kanali preko kojih se informacije šire i omogućavaju da se debata odvija na širem društvenom nivou.
- *Kritičnost prema vlasti*: Javni diskurs omogućava građanima da preispituju vlast i politike.

Istorijski razvoj javne sfere

- **17. i 18. vijek:** Razvoj građanske javne sfere tokom prosvetiteljstva. Javne rasprave u salonima, kafićima, čitalačkim klubovima.
- **Pojava medija:** Novine postaju ključno sredstvo za širenje informacija i omogućavanje javne debate.
- **Buržoaska javna sfera:** Fokusirana na srednju klasu koja koristi javnu sferu da kritikuje apsolutne monarhije i promoviše građanske slobode.
- **Prosvetiteljstvo:** Racionalna debata postaje ključna vrijednost.
- **Postrevolucionarna Evropa:** Javna sfera koristi se kao alat za pregovore o pravima između građana i države.

Transformacija javne sfere u modernom dobu

- **19. i 20. vijek:** Razvoj masovnih medija (novine, radio, televizija) mijenja oblik javne sfere.
- **Birokratizacija države:** Veće učešće države u organizovanju javnih debata.
- **Političke stranke i interesne grupe:** Počinju kontrolisati javne debate.
- **Globalizacija:** Javna sfera prelazi nacionalne granice zbog tehnološkog razvoja i međunarodne komunikacije.

Kritika Habermasovog koncepta javne sfere

- **Ekskluzivnost buržoaske javne sfere:** Habermas je kritikovan jer je rani oblik javne sfere bio ekskluzivan i dostupan samo bogatima, muškarcima i obrazovanim pojedincima.
- **Nedostatak uključenja žena i manjina:** Javna sfera bila je uglavnom dostupna bijelim muškarcima srednje klase, dok su žene i manjine bili isključeni.
- **"Refedualizacija" društva:** Masovni mediji, umjesto da šire racionalne debate, često promovišu površne i komercijalizovane sadržaje.
- **Fragmentacija javne sfere:** Sa razvojem modernih medija i interneta, javna sfera postaje fragmentirana, što slabi njen uticaj na političke procese.

Uloga masovnih medija u oblikovanju javne sfere

- **Uloga modernih medija:** Habermas kritikuje modernu upotrebu masovnih medija jer često vode manipulaciji javnim mnjenjem.
- **Televizija i društvene mreže:** Mediji fokusirani na senzacionalizam i komercijalne interese slabe sposobnost javne sfere da funkcioniše kao prostor za racionalnu raspravu.
- **Politička propaganda:** Uloga medija u promovisanju političkih interesa umjesto nepristrasnog informisanja građana.

Pluralizam i fragmentacija javne sfere

- **Fragmentacija:** Danas javna sfera nije jedinstvena, već postoji mnogo manjih javnih sfera koje se baziraju na interesima i identitetima.
- **Alternativne javne sfere:** Socijalni pokreti, manjinske grupe i različite zajednice razvijaju sopstvene prostore za raspravu.
- **Gubitak koherentne rasprave:** Habermas izražava zabrinutost da fragmentacija vodi gubitku racionalno-kritičke rasprave koja je ključna za demokratiju.
- **Primjer:** Društvene mreže često vode ka "eho komorama", gdje ljudi komuniciraju samo sa onima koji dijele njihove stavove.

Savremeni izazovi za javnu sferu

- **Društvene mreže i digitalna sfera:** Internet i društvene mreže značajno su promijenili strukturu javne sfere. Svako može kreirati i distribuirati informacije, ali to često vodi ka fragmentaciji i manipulaciji.
- **Gubitak centralne javne sfere:** Umjesto jedne javne sfere, imamo mnogo malih, fragmentiranih prostora za raspravu.
- **Tehnološki napredak:** Iako omogućava brzu komunikaciju, također doprinosi širenju dezinformacija.

Relevantnost Habermasovog koncepta danas

- Habermasov koncept javne sfere i dalje je ključan za razumijevanje javnog mnjenja i demokratije.
- Međutim, u digitalnom dobu javna sfera se suočava sa izazovima kao što su fragmentacija, dezinformacije i manipulacija javnim mnjenjem.
- Važno je održati prostor za racionalno-kritičku raspravu u modernim društvima kako bi demokratski procesi ostali funkcionalni.